

DĖL TERMINO
LINGVISTINIS MANDAGUMAS

Pragmatinės lingvistikos darbuose neseniai pradėtas vartoti terminas *lingvistinis mandagumas* (greta jo ir *lingvistinis elgesys*). Bene pirmoji šį terminą pradėjo vartoti Inga Hilbig (2009, 2010), vėliau jį perėmė Birutė Ryvytė (2011). I. Hilbig, recenzuodama pastarosios darbą, teigiamai vertina būtent šio termino pasirinkimą (Hilbig 2011). Teikdamos terminą *lingvistinis mandagumas* minėtos autorės remiasi anglišku *linguistics politeness*. Šios publikacijos tikslas – išsiaiškinti minėto termino semantiką ir jo atitiktį lingvistikos terminų sistemai.

Žodis kaip terminas turi derinti savo leksinę ir darybinę reikšmę, tik tada jis yra tinkamas, nepažeidžiantis kalbos sistemos (žr. Keinys 2005: 205–208). Šiuo atveju terminas *lingvistinis mandagumas* tokią dermę pažeidžia. Derinamasis pažyminy *lingvistinis*, turėdamas priesagą *-inis*, savo semantika atitinka tai, ką rodo pamatinio žodžio kilmininkas, t. y. žodis *lingvistikos*. Tačiau autorės, kalbėdamos apie lingvistinį mandagumą, turi galvoje ne mandagumo polinkius, atsispindinčius lingvistų darbuose (apie mokslo etosą 1997 m. yra rašęs Vladas Žulys), bet visai kitus dalykus. Iš esmės joms rūpi kalbos išgalių individualaus vartojimo polinkiai įvairiuose šnekos aktuose. Kaip minėta, terminą *lingvistinis mandagumas* autorės teikia pagal analogiją su angliškuoju sąvokos apibūdinimu. Bet termino patogumas (šiuo atveju teikiamą terminą *lingvistinis mandagumas* galima laikyti tipišku vortalu, vadinamąja kalke) negali tapti pagrindiniu jo įtvirtinimo kriterijumi. Juolab kad semantiškai netaisyklingas terminas griauja vis silpnėjantį kalbos jausmą. Be to, visiškai neaišku, kodėl atsisakoma pakankamai plataus, iš esmės visus šnekos aktus apimančio ir ilgą vartojimo tradiciją turinčio *kalbos etiketo* termino. Juk būtent jis parodo santykį su abiem taip svarbiomis šnekos aktų tyrimams sistemomis: kalba, jos išgalėmis ir etika – pagrindinėmis tautos ar kitos bendrijos elgsenos nuostatomis.

LITERATŪRA

- Hilbig I. 2009: Lietuvių ir anglų prašymų strategijos ir mandagumas. – *Lietuvių kalba* (elektroninis išteklius), 3.
- Hilbig I. 2010: *Lietuvių ir anglų lingvistinis mandagumas: prašymai*, Vilnius: VU leidykla.
- Hilbig I. 2011: Rec.: Ryvitytė B. Lingvistinės pragmatikos įvadas. – *Lietuvių kalba* (elektroninis išteklius), 5.
- Keinys S. 2005: *Dabartinė lietuvių terminologija*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- Ryvitytė B. 2011: *Lingvistinės pragmatikos įvadas*, Vilnius: VU leidykla.
- Žulys V. 1997: Mokslo etosas. – *Kalbotyra* 46 (1), 133–134.

Gauta 2013 12 20

GEDRĖ ČEPAITIENĖ
Šiaulių universitetas
P. Višinskio g. 38, LT-76352 Šiauliai
g.cepaitiene@splius.lt